

students, as a result of which they feel their affiliation to a particular profession, association with a certain professional community. Professional identity is considered as an aspect of the specific integration of personal and social identity in professional reality.

The results of polls, which show the absence of a holistic view of the future profession and its identification with the images of lecturers, who teach academic disciplines, are presented in the article. The role of a positive example of a teacher of a higher education institution is highlighted. The content of the role positions «teacher as a source of information», «teacher as a reference person», «teacher as an authoritative person» and features of the teacher's image which depends on the role are disclosed. Components of the teacher's positive image, requirements for his activity and personality are analyzed. The factors of attractiveness of the teacher's image, his reference, the conditions of formation and support of the teacher's authority are determined. The basic psychological principles of effective teaching interaction of the teacher and students are outlined.

Key words: identification, professional identification, professional representations, image, teacher's authority, educational-professional interaction.

Горська Галина Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

УДК 378.091.3-027.22:159.9

Гурова О.М.

ФАСИЛИТАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

У статті проаналізовано та обґрунтовано значення компетентнісного підходу як головної умови якісної професійної підготовки майбутніх практичних психологів в системі вищої освіти. Розглянуто сутність наукового поняття фасилітації. Проаналізовано особливості фасилітації під час взаємодії між практичним психологом та клієнтом. Обґрунтовано положення про те, що ефективна професійна діяльність психолога повинна ґрунтуватися на основних положеннях ідей гуманістичної психології. Розглянуто можливість формування фасилітації як фахової компетентності у майбутніх практичних психологів під час навчання у вищому навчальному закладі за умови впровадження в навчально-виховний процес інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, фасилітація, фасилітативна взаємодія, фасилітативна позиція, інтерактивне навчання.

Постановка проблеми. Соціально економічні перетворення, що постійно відбуваються в українському суспільстві, ставлять нові вимоги до особистості сучасного фахівця, який працює в системі «людина-людина». У першу чергу йдеться про практичних психологів, які повинні мати високий рівень професіоналізму, здатність до значної активізації внутрішніх ресурсів, свідомої активності та гармонійного розвитку. Однією із позитивних тенденцій розвитку українського суспільства є реформування системи вищої освіти. Одним із пріоритетних напрямків якого виступає впровадження компетентнісного підходу в освітній процес вищої школи.

На думку науковців, провідною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно-орієнтована освіта, спрямована на комплексне засвоєння фахових знань та способів практичної діяльності, завдяки яким особистість зможе успішно реалізувати себе під час професійної діяльності. Крім того, компетентнісний підхід передбачає створення сприятливих умов для професійно важливих компетентностей майбутнього фахівця. Орієнтація системи освіти на особистісні якості фахівця з високим рівнем професійних знань є основною метою вузівської підготовки студента до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчив зростання інтересу науковців щодо пошуку ефективних шляхів професійної підготовки майбутніх практичних психологів.

Проблеми професійного становлення психолога знайшли своє висвітлення в численних дослідженнях вітчизняних науковців, зокрема: готовність до професії психолога-практика вивчали Т.О. Афанасєва, Н.П. Берегова, О.Ф. Бондаренко, І.Б. Волеваха, Г.Ф. Гончаровська, В.М. Мазур, В.Г. Панок, Н.І. Пов'якель, О.М. Усатенко та інші. Психолого-педагогічні умови та чинники особисто-професійного становлення майбутнього психолога стали предметом дослідження Т.І. Білухи, Ж.П. Вірної, Л.Л. Жердецької, Б.Б. Іваненко, Н.Л. Коломінського, П.В. Лушина, К.О. Міхно, О.Л. Пахомової, О.П. Пісоцького, Н.В. Чепелевої. Особливості та закономірності розвитку професійно значущих якостей у практичних психологів аналізували І.П. Андрійчук, О.Ф. Бондаренко, Л.В. Волинська, З.С. Карпенко, С.А. Медведєва, В.М. Мицько, В.Г. Панок, К.В. Пилипенко, Г.К. Радчук, Т.М. Розова, Д.Д. Романовська, М.В. Савчин, А.Ф. Фурман, Н.В. Чепелева, Н.Ф. Шевченко та інші.

Узагальнюючи погляди науковців на професійну підготовку психологів можна констатувати, що ефективність цього процесу залежить від багатьох факторів. Йдеться про розвиток у майбутніх фахівців професійного мислення (С.Д. Максименко, В.Г. Панок), критичності мислення, здібностей до прогнозування, імпровізації, інноваційності (М.Ш. Багер, Л.М. Карамушка, С.Д. Максименко, Н.Г. Ничкало), формування творчого потенціалу особистості майбутнього практика (Ж.П. Вірна, О.В. Киричук, Н.Г. Ничкало, В.В. Рибалка), формування пізнавальної активності (Т.А. Алексеєнко), розвиток загальної та

психологічної культури (В.В. Рибалка) як підготовку до науково-дослідницької діяльності (П.П. Горностай, М.А. Гуліна, Л.М. Карамушка, С.Д. Максименко) соціальної активності (О.Ф. Бондаренко, М.А. Гуліна, Д.І. Пенішкевич, В.В. Сагарда, Д.І. Струннікова), професійної креативності (С. Марков, В.О. Моляко), професійної компетентності (І.Д. Бех, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюн, В.Г. Панок, В.В. Рибалка, Н.В. Чепелева, М.В. Шаплавський, Т.С. Яценко та інші).

Не розходяться погляди дослідників із приводу того, що професійна компетентність сучасного фахівця є складним багатокомпонентним феноменом, який в сучасній психології розглядається з точки зору декількох наукових підходів: соціокультурного, акмеологічного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного та психологічного, які взаємопов'язані між собою та взаємодоповнюють один одного.

Актуальність формування професійних компетентностей під час навчання у вищій школі пояснюється тим, що саме вони здатні вплинути на ефективність професійної діяльності психологів, у ході якої саме професійні компетентності усвідомлено мають використовуватися фахівцями під час безпосередньої взаємодії з клієнтом, з метою надання йому психологічної допомоги.

Успішність реалізації професійних функцій практичного психолога залежить і від впровадження в його діяльність гуманістичного (суб'єктного) підходу, дослідженням якого займалися Г.С. Абрамова, О.Ф. Бондаренко, Г.О. Бєрулава, С.Л. Братченко, З.С. Карпенко, Д.О. Леонтьєв, О.Г. Лідерс, В.Г. Панок, Г.К. Радчук, В.О. Татенко та інші.

Згідно гуманістичного (суб'єктного) підходу основним завданням психолога є фасилітативний супровід розвитку особистості з метою створення сприятливих психологічних умов для ефективного та гармонійного саморозвитку.

Аналіз наукової літератури свідчить, що найчастіше фасилітація розглядається як феномен стосунків (І.М. Авдєєва, С.О. Борисюк, А.В. Хоменко), сила впливу на об'єкт (М.О. Амінов, М.В. Молоканов), як складова частина особистісної готовності до професійної діяльності практичних психологів (Л.М. Богдан, Б. Яковлев), особливий стиль спілкування (І.Я. Пундик), специфічна функція спілкування (В.Є. Суміна), фасилітативна спрямованість (О.А. Маслова), допомога при набутті та аналізі знань (Ф. Бурнард, Р.С. Дімухаметов, Е.Ф. Зеєр), готовність педагога до фасилітативної діяльності (Н.В. Носова), здібність або як компонент здібностей до певної діяльності (О.І. Власова, О.О. Кондрашихіна, М.О. Амінов, М.В. Молоканов, О.Г. Врублевська), специфіка екофасилітативної діяльності особистості (П.В. Лушин). Крім того вчені вивчають фасилітуючі умови (К. Роджерс, В.Є. Суміна), особистість фасилітатора (К. Роджерс, Р. Мей, В. Франкл, Д. Бюдженталь) та інші.

Варто зауважити, що фасилітація здебільшого використовується вченими для характеристики процесів і явищ як певна ознака, фактор чи умова, що впливає на міжособистісну взаємодію – фасилітуюча взаємодія (О. Димова), фасилітуюче спілкування (О.Г. Врублевська, В.С. Суміна), фасилітаційний вплив (Г.О. Балл, О.О. Кондрашихіна).

Метою нашого дослідження є науково-теоретичне обґрунтування психологічних особливостей фасилітації як складової професійної компетентності майбутніх практичних психологів.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Однією із важливих проблем підготовки майбутніх практичних психологів є формування професійної компетентності під час навчання у вищому навчальному закладі.

Під компетентністю розуміють інтегральну характеристику особистості, що визначає її здатність вирішувати проблеми та типові завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального та життєвого досвіду і відповідно до засвоєної системи цінностей.

Вітчизняні науковці під поняттям професійної компетентності розуміють:

- сукупність професійних здатностей [3, 70];
- складну систему внутрішніх психічних станів і властивостей особистості фахівця, що виявляється в його готовності та здатності до здійснення професійної діяльності [5, 45];
- сукупність професійних знань, умінь, а також способи виконання професійної діяльності [6, 118];
- здатність фахівця від моменту початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою певного стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особистісні якості [7, 110];
- характеристика, яка відображає ділові та особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для того, щоб досягти мети в певному виді професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [9, с.72];
- здатність до успішного виконання діяльності [13, 15].

Узагальнюючи погляди вчених на сутність поняття компетентності, можна вказати, що найбільш узагальненим, на нашу думку, є поняття О.І. Пометун, яка під компетентністю розуміє інтегративну характеристику фахівця, що відображає готовність і здатність людини мобілізувати набуті знання, уміння, досвід і способи діяльності та поведінки для ефективного розв'язання завдань, які виникають перед нею в процесі професійної діяльності [10, 66].

Структура і зміст професійної компетентності визначається специфікою професійної діяльності та її приналежністю до певних типів професій.

Досліджуючи психологічні складові професійної компетентності практичних психологів як складної інтегрованої системи, науковці акцентують

увагу на існуванні когнітивного, операційного, морального, наративного та комунікативного її компонентів.

Когнітивний компонент психолога-практика передбачає накопичення знань, які утворюють його професійну лексику та формуються внаслідок розуміння специфічних текстів.

Операційний компонент полягає в оволодінні професійними навиками та техніками, психологічним інструментарієм не тільки в семантичному, а й в процедурному аспектах.

Моральний компонент професійної компетентності має за основу емоційну складову і реалізується через вміння адекватно проявляти власні емоції, володіти собою та власними емоційними станами.

Наративна компетентність практичного психолога – це природне утворення особистості фахівця, покликаною надавати психологічну допомогу в ситуації «неможливості жити» (Ф.Ю. Василюк).

Комунікативний компонент професійної компетентності включає засновану на знаннях та чуттєвому досвіді здатність психолога орієнтуватись в ситуаціях професійного спілкування, розуміти мотиви, стратегії поведінки, фрустрації як свої власні, так і партнерів по спілкуванню, передбачає певний рівень оволодіння технологією та психотехнікою спілкування. Цей компонент також передбачає вміння використовувати різноманітні засоби та методи впливу на особистість, адекватно сприймати та розуміти її, налагоджувати ефективну взаємодію в процесі професійного спілкування.

Комунікативна компетентність розглядається науковцями як визначальна складова професійної компетентності. Саме вона опосередковує реалізацію професійних функцій практичного психолога. Вона охоплює цілу низку ієрархічно підпорядкованих компетентностей: інформаційну компетентність, що виражається у чіткій комунікації і правильному передаванні інформації; мовленнєву компетентність, що включає культуру мови, правильність, виразність й естетичність мовлення; компетентність соціальної взаємодії, пов'язану зі встановленням контакту з іншими людьми, здатністю до конструктивного вирішення конфліктів, умінням діяти злагоджено під час спілкування; компетентність у сприйманні та розумінні іншої людини, невіддільну від рефлексивності та емпатійності суб'єкта спілкування.

Однією із складових комунікативної компетентності практичних психологів є фасилітація.

Методологічні основи розуміння сутності цього феномену розробив К. Роджерс, який під фасилітацією розумів сприяння процесу особистісного зростання та становлення внутрішньої свободи особистості [12].

Явище фасилітації стало об'єктом досліджень відомих науковців В. Бехтерева, М. Ланге, Ф. Олпорта.

Під фасилітацією розуміють особливу позицію, яку займає психолог, відмовляючись від ролі експерта на користь ролі помічника. Одне з завдань фасилітатора – підтримати процес формування нового досвіду, визначити

напрямок і спосіб дій, навчити, як надалі використовувати набутий досвід для розв'язання власних проблем і досягнення успіху [11].

Фасилітаційна позиція психолога здійснюється в межах фасилітативного підходу, що відображується у зростанні ролі гуманістичної психології, яка ставить у центр своєї методології особистість як унікальну систему, яка має можливості для саморозвитку та самоактуалізації.

Відповідно до гуманістичної концепції формування особистості К. Роджерса, людина є суб'єктом власного життя, вона вільна у своєму виборі, прийнятті рішень, намагається виявляти самостійність і відповідальність, саморозвиватися. Особистість, яка вільно рухається шляхом свого особистісного зростання, найповніше функціонує [12].

На думку К. Роджерса в основі позиції психолога-фасилітатора лежить система особистісних характеристик, які реалізуються в процесі міжособистісної взаємодії. Першу характеристику вчений описує за допомогою термінів «щирість», «відвертість», «вірогідність», «конгруентне самовираження в спілкуванні». Вона передбачає відкритість психолога своїм власним думкам і переживанням, здатність вільно та відкрито виражати й транслювати їх навколишнім. Друга характеристика практичного психолога відображає «безумовне позитивне прийняття», «довіру». Вона демонструє принципову впевненість психолога в можливостях і здібностях клієнтів, прийнятті їх цілісно, а не обумовлено. Третя характеристика – «емпатійне розуміння» - здатність психолога бачити внутрішній світ і поведінку кожного клієнта з його внутрішньої позиції, ніби його очима [11].

Реалізація вказаних характеристик у безпосередніх стосунках із клієнтом дозволяє практичному психологу будувати таку взаємодію, при якій стає реальним і соціально бажаним вільний особистий вибір клієнта щодо форм поведінки, ставлення до навколишніх та їх думок.

Узагальнюючи суттєві ознаки фасилітації, можна констатувати, що вона передбачає організацію своєрідного виду міжособистісних стосунків між психологом та клієнтом, які забезпечують створення оптимальних умов для саморозвитку й самоорганізації особистості клієнта, спонукають його до особистісно-духовної перебудови, виявленню активних зусиль для розкриття власних внутрішніх потенцій. Основними характеристиками такої взаємодії є взаємне пізнання, взаєморозуміння, узгодженість спільних дій і взаємних впливів між учасниками взаємодії. Така взаємодія носить гуманістичний, суб'єкт-суб'єктний характер. Здатність психолога створювати умови для виникнення такої взаємодії з клієнтом, що позитивно впливає на нього, активізує, стимулює процес саморозвитку виступає однією із ключових компетентностей практичного психолога.

У цьому контексті пріоритетним завданням професійної підготовки майбутніх психологів постає питання створення сприятливих умов для розвитку їх фасилітативних здібностей. Психолого-педагогічний супровід формування

навичок фасилітації студентів вищих навчальних закладів є важливою складовою їх професійної підготовки.

Як засвідчує практика розвиток суб'єктних якостей студентів та формування у них навичок фасилітації ефективно та природно відбувається у процесі реалізації суб'єктно-діяльнісного та діалогічного підходів під час засвоєння студентами навчальних дисциплін. Здійсненню цього завдання допомагає впровадження в навчальний процес діяльнісних методів навчання, серед яких виокремлюються найбільш ефективні: проблемно-розвивальне навчання, частково пошуковий метод, діалогічний та евристичний методи навчання

Одним із ефективних методів формування фасилітації у майбутніх практичних психологів виступає соціально-психологічний тренінг, який виконує не тільки пізнавальну, але й розвивальну та виховуючі функції. Завдяки використанню активних та інтерактивних методів навчання відбувається краще засвоєння студентами знань та формування професійно важливих навичок і умінь. Крім того відбувається швидке та якісне формування професійно-особистісних якостей майбутнього практичного психолога. У першу чергу йдеться про фасилітативні навички, які формують у майбутніх психологів діалогічну установку на суб'єкт-суб'єктну професійну та міжособистісну взаємодію, а також нові уявлення про свою роль і місію в професійній діяльності.

Висновки. Ефект професійної підготовки майбутніх практичних психологів значною мірою залежить від впровадження в освітній процес вищої школи компетентнісного підходу. Серед професійних компетентностей виокремлюється фасилітація як складова комунікативної компетентності практичного психолога. Процес формування професійно важливих компетентностей передбачає залучення в навчально-виховний процес інтерактивних методик.

Перспективою подальших досліджень виступає аналіз особливостей психологічних умов формування фасилітативної компетентності майбутнього практичного психолога та розробка соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на формування фасилітативних навичок у майбутніх психологів.

Література

1. Адамська З.М. Культурологічна парадигма як методологічна основа розвитку фасилітативних здібностей майбутніх психологів /З.М. Адамська //Психологія особистості. – 2017. - №1 С. 51-59. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PO_2017_1_9

2. Антонова Н.О. Уявлення про професійну компетентність та привабливість майбутньої професії для студентів психологічних факультетів /Н.О. Антонова //Проблеми загальної та педагогічної психології. – К.: Інститут психології АПН України. – Т.7. – вип.. 7. – С.13-25

3. Анциферова Л.И. Развитие личности специалиста как субъекта своей профессиональной жизни /Л.И. Анциферова //Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала: статьи /под ред. В.А. Бодрова. - Москва: Ин-т психол., 1991. - С. 67–79.

4. Берулава Г.А. Методологические основы деятельности практического психолога: Учеб. пос. /Г.А. Берулава. - М.: Высшая школа, 2003. - 64 с.

5. Варданян Ю.В. Стрoение и развитие профессиональной компетентности специалиста с высшим образованием (на материале подготовки педагога и психолога): дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Варданян Ю. В. – М., 1999. – 256 с.

6. Зеер Э.Ф. Становление личностно ориентированного образования /Э.Ф. Зеер //Образование и наука. - 1999. - № 1. - С. 112–122.

7. Иванова С.В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти /С.В. Иванова //Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. - 2008. - Вип. 42. - С. 106-110.

8. Кондрашихина О.О. Формування здатності до фасилітативних впливів у майбутніх практичних психологів: дис. на здобуття наук. ступеня канд.. псих наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» /О.О. Кондрашихина . - К., 2004.- 239 с.

9. Митина Л.М. Профессиональная деятельность и здоровье педагога: учебное пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений / Митина Л.М. - М.: Издательский центр «Академия», 2005. - 368с.

10. Пометун О. Компетентнісний підхід - найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти /О. Пометун //Рідна школа. - № 1. - 2005. - С. 65-69.

11. Роджерс К. Межличностные отношения в фасилитации учения. /К. Роджерс [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.trialog.ru/library/scipubl/rogers100html>

12. Роджерс К. Свобода учиться /К. Роджерс, Д. Фрейберг. – М.: Смысл, 2002. – 237 с.

13. Чoшанoв М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения: [метод. пособ.] /М.А. Чoшанoв. – М.: Народное образование, 1996. - 160 с.

Транслітерація

1. Adamska Z.M. Kulturolohichna paradyhma yak metodolohichna osnova rozvytku fasylytatyvnykh zdibnostei maibutnykh psycholohiv /Z.M. Adamska //Psycholohia osobystosti. – 2017. - №1. – S.51-59. – Rezhym dosupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PO_2017_1_9

2. Antonova N.O. Uiavlenia pro profrsiinu kompetentnist ta pryvablyvist maibutnoi profesii dlia studentiv psykholohichnykh fakultetiv /N.O. Antonova //Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii. – К.: Insytut psykholohii APN Ukrainy. – Т.2. – вып.7. – S.13-25.

3. Antsyferova L.I. Razvitie lichnosti spetsialista kak subiekta svoei professionalnoi zhizni /L.I. Antsyferova //Psihologicheskie issledovania problemy formirovaniia lichnosti professionala: stati / pod red. V.A. Bodrova. – M.: In-t psihologii AN SSSR, 1991. – S.67-79.

4. Berulava G.A. Metodologicheskie osnovy deiatelnosti prakticheskogo psihologa: Ucheb.Pos. / G.A. Berulava. – M.: Vysshaia shkola, 2003. – 64 s.

5. Vardanian Yu.V. Stroenie i razvitie professionalnoi kompetentnosti spetsialista s vysshim obrazovaniem (na materiale podgotovki pedagoga i psikhologa): dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.08 / Vardanian Yu.V. – M., 1999. – 256 s.

6. Zeer E.F. Stanovlenie lichnostno orientirovannogo obrazovaniia /E.F. Zeer // Obrazovaniie i nauka. – 1999. - №1. – S.112-122.

7. Ivanova S.V. Funktsionalny pidkhid do vyznachenniia profesiinoi kompetentnosti vchytelia biolohii ta orhanizatsiia ii vdoskonalenniia v zakladi pisliadyplompoi osvity /S.V. Ivanova //Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im.I.Franka. - 2008. - Vyp. 42. - S. 106-110.

8. Kondrashykhina O.O. formuvanniia zdatnosti do fasylytatyvnykh vplyviv u maibutnykh praktychnykh psikholohiv: dys na zdobuttia nauk. stupenia kand. psikh. nauk: 19.00.07 «Pedahohichna ta vikova psikhohohia» /O.O. Kondrashyna. - K., 2004.- 239 s.

9. Mitina L.M. Professionalnaia deiatelnost i zdorovie pedagoga: uchebnoe posobie dlia studentov vyssh. ped. uchebn. zavedeniia /Mitina L.M. - M.: Izdatelskii tsentr «Akademia», 2005. – 368 s.

10. Pometun O. Kompetentnisnyi pidkhid – naivazhlyvishyi orienteer rozvytku suchasnoi osvity /O. Pometun //Ridna shkola. - № 1. - 2005. - S. 65-69.

11. Rodzhers K. Mezhllychnostnyie otnosheniia v fasylytatsy uchenyia /R. Rodzhers [Elektronnyi resurs].- Rezhim dostupa: <http://www.trialog.ru/library/scipubl/rogers100html>

12. Rodzhers K. Svoboda uchitsia /K. Rodzhers, D. Freiberg. – M.: Smysl, 2002. – 527 s.

13. Choshanov M.A. Gibkaia tehnologia problemno-modulnogo obuchenia: [metod. posob.] / M.A. Choshanov. – M.: Narodnoie obrazovaniie, 1996. – 160 s.

Hurova O.M.

FACILITATION AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PRACTICAL PSYCHOLOGISTS.

The paper focuses on the topicality of investigating the peculiarities of forming the professional competencies of future practical psychologists in the process of studying at a university. The value of competency approach as the main prerequisite for efficient professional training has been analyzed and grounded.

The scholars' ideas on the problem of investigating the professional growth of a practical psychologist and the components of professional training of such a specialist have been generalized and grounded.

The essence of a professional competency of a modern specialist as a scholarly phenomenon as well as its structure and components has been highlighted. The peculiarities of cognitive, operational, moral, narrative and communicative components of the professional competence of practical psychologists have been analyzed. The communicative competency is viewed as the leading component of professional competence as it helps to realize the professional functions of a practical psychologist.

The psychological description of facilitation as a professional competence component of future practical psychologists has been suggested. The theoretical grounding of subject-actional and dialogic approach in the teaching and learning process of a university has been provided. After generalizing the most salient features of facilitation it has been stated that the latter provides the existence of a peculiar kind of interpersonal relations between the psychologist and the client that forms the optimal conditions for the self-development and self-organization of a client's personality, leads him/her the way of personal reshaping and active seeking to disclose the inner forces to deal with personal psychological issues.

The possibility to introduce facilitation as a specialist competency for future psychologists by using interactive methods in teaching and learning process has been suggested. Social-psychological training is viewed as the most efficient method to form facilitation skills in future psychologists.

Key words: *competency approach, competence, facilitation, interaction by way of facilitation, facilitation position, interactive teaching.*

Гурова Оксана Миколаївна - викладач кафедри практичної психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький.

УДК 159.923.2:159.922.8

Дьоміна Г.А.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО ШЛЮБУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Підготовка молодих людей до шлюбу, до майбутнього сімейного життя – невід’ємна частина загальної системи виховання підростаючого покоління. Проте, до недавнього часу вважалося, що молода людина певного віку повністю готова для сім’ї. Тим не менш, багато соціологічні та педагогічні дослідження переконали нас, що це не так, і тому готовність молодих людей вступати в шлюб і створити сім’ю має бути метою психологічної роботи.

Мета даної статті: проаналізувати та виявити психологічні особливості готовності до шлюбу сучасної молоді.

В результаті дослідження нами було встановлено, що психологічна готовність до шлюбу – загальнолюдські принципи, відповідно до яких будується